

працюємо з ВИХОВАТЕЛЯМИ

Талановитість і креативність педагога виявляються у його здатності і постійному прагненні дивувати дітей, викликати в них нові відтінки приємних вражень. Урізноманітнити театральну діяльність дошкільників дадуть змогу створені власноруч ляльки-підколінники, які виграла Наталія Сиротич. За допомогою таких незвичайних ляльок можна розігрувати цікаві й оригінальні театральні сюжети

Наталія СИРОТИЧ,
викладач кафедри дошкільної
освіти Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Театр ляльок-підколінників — НОВИЙ ВИД ЛЯЛЬКОВОГО ТЕАТРУ

Сучасні діти, яких у психолого-педагогічній літературі часто називають «не такими» чи «іншими», насправді залишаються незмінними в тому, що кожен з них прагне батьківської любові та підтримки. Які новітні електронні пристрої чи іграшки не наповнювали б дитячі кімнати, вони не здатні вберегти дитяче серце від «закам'янілості»: гордості, егоїзму, байдужості, замкненості тощо. **Зовсім інший ефект мають іграшки театральні** — емоційні й живі вони здатні викликати в дітей справжні почуття й переживання. А спостереження чи безпосередня участь дітей у театральних постановках дає їм змогу реалістично проживати різні життєві ситуації, приміряти на себе різні ролі й характери. Приклад інсценізації вірша з використанням театру ляльок-підколінників наведено в *Додатку 1*.

Особливості інсценізації за допомогою ляльок-підколінників

Діти всіх поколінь завжди потребуватимуть материнської любові, яка здатна зігріти їх і навчити любити інших людей. Реалістично пережити разом з акторами почуття прагнення та пошуку любові, подолання егоїзму, відчуття беспорядності й глибокого смутку, коли поруч немає материнської лагідності, ніжності, доброти, дасть дітям змогу перегляд вистави, сценарій якої запропоновано в *Додатку 2*.

Ролі головних персонажів цієї вистави можуть виконувати вихователі, вихователі разом з дітьми чи самі діти — старші дошкільники. Вистава може мати форму драматизації, коли діти чи вихователі є акторами і переживають ролі по-своєму інтонаційно, чуттєво, використовуючи не лише багату мімічну чи жестикуляційну палітру, а й відповідні накидки, костюми, грим.

Та ще яскравіші враження в дошкільників ця вистава залишить, якщо інсценізувати її за допомогою театру ляльок-підколінників. **Основою такої ляльки є підколінник** — звичайна шкарпетка, довжина якої сягає коліна актора. Актор діє за допомогою

Ключові слова:
театральна діяльність;
ляльковий театр;
театр ляльок-підколінників

нижньої частини ноги, що для дітей дошкільного віку є чудовою профілактикою плоскостопості. Цей вид театру дає змогу передавати різні танцювальні рухи, тому за допомогою ляльок-підколінників можна зіграти **чудовий мюзикл**. Такі ролі, як Вітер та Річка, можуть виконувати по двоє дітей. Для цього праву ногу однієї дитини й ліву ногу другої дитини треба поєднати довгою стрічкою блакитного (річка) чи сірого й білого (вітер) кольорів. Рухи Річки чи Вітру в такому разі діти зможуть відтворювати за допомогою злагоджених рухів ногами, зображаючи плавний рух річкових хвиль чи різкі подуви вітру. Камінчик, Скелю, Сонечко можна виготовити як окремі ляльки-підколінники. Особливої експресії додасть використання під час постановки **світлових, шумових та звукових ефектів**, як-от: музика під шум річки, вітру; темрява під час бурі і яскраве світло, при якому народжується Камінчик, а пізніше з'являється Річка, тощо.

Технологія виготовлення ляльки-підколінника

Виготовляти ляльку-підколінник зовсім нескладно. Обличчя її завжди має бути на тій частині підколінника, що знаходиться на носі спереду, оскільки актор, керуючи цією іграшкою, майже завжди повернений до глядачів обличчям. Якщо із підколінника виготовляють ляльку-тварину, зі зворотного боку ноги актора, над п'яткою, можна прикріпити хвіст тварини. Голову ляльки пришивають угорі підколінника, трохи нижче до країв — руки, які мають метелятися під час рухів ноги актора, тобто мають бути **робочими частинами ляльки**. Лапи для ляльок-тварин можна пришити на передню частину підколінника трохи нижче голови, але тоді вони рухатимуться мінімально.

Ноги ляльки можна виготовляти **двома способами**:

- нижню частину підколінника (шкарпетку) відрізають і пришивають до лінії відрізу ноги ляльки, які також мають метелятися;
- ту частину підколінника, що знаходиться на ступні, необхідно розфарбувати так, щоб на ній були намальовані ніжки, якщо підколінник білий, або нашити їх із тканини.

Якщо лялька буде вдягнена у спідницю, то ноги пришивати не потрібно. Ляльці можна також причепити бантик, одягнути штани чи пошити костюм, — усе залежить від творчого задуму митця та від ролі, яка буде відведена ляльці у певній виставі.

Голову, руки й ноги можна вирізати із цупкого картону чи тканини. Та **найяскравіший вигляд мають** зі сцени чи з-за ширми об'ємні ляльки, у яких голова, руки та ноги — об'ємні, виготовлені

в техніці пап'є-маше, із ниток, із частин зламаних ляльок чи м'яких іграшок. Головне пам'ятати, що за розміром голова ляльки має бути не більшою за розмір середнього яблука, оскільки в іншому випадку вона буде ускладнювати роботу актора тим, що підколінник сповзатиме з ноги.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 21.10.2013 № 1/9-735 з 1 листопада 2013 року по 1 квітня 2014 року проходить **Всеукраїнський фестиваль дитячого театрального мистецтва** за участю вихованців дошкільних навчальних закладів різних типів і форм власності

Колір підколінників ліпше добирати за схожістю із кольорами персонажів вистави.

Для ляльки-зебри підколінник має бути виготовлений із тканини в білу та чорну смужку, для бджілки — у чорну й жовту смужку, для ляльок-людей — тілесного чи білого кольору, для вовка — сірого або чорного, для порсятка — рожевого тощо.

Виготовлення ширми для лялькової вистави

Ширма для вистав за участю ляльок-підколінників має бути прямокутною. Ширина ширми — 1–2 м, висота — залежно від зросту акторів. Якщо грають актори-дошкільники, **ширма має бути** дещо вищою, ніж відстань від коліна дитини до підлоги. Якщо грають дорослі актори, висота ширми має бути не менш, ніж півметра. У нижній частині ширми не повинно бути жодної планки чи перетинки, оскільки це заважатиме глядачам побачити ляльку повністю. Стійкість забезпечать конструкції по боках. Угорі ширми можна прикріпити коротеньку штору або довгі штори, які під час гри слід зав'язати по краях ширми.

Для використання декорацій ширму потрібно виготовити у **формі 3D**. Перша частина — передня сторона ширми із прив'язаними по краях шторами, друга частина — місце для керування лялькою-підколінником, третя частина — полотно-декорація. Варто врахувати й те, що керувати лялькою-підколінником з-за полотна декорацій удвічі складніше. Тож, якщо виставу показують дошкільники, ліпше зовсім не використовувати ширми. Натомість для цього виду театру існують **особливі декорації** — килимки, які можна змінювати протягом вистави кілька разів залежно від забарвлення і малюнка на килимку. Бажано, щоб під час виступу килимок замінювала особа, яка не керує лялькою. Та одяг цього помічника має бути таким самим, як у ляльководів.

Поради ляльководу щодо керування лялькою-підколінником

Щоб дії ляльок-підколінників на сцені були органічними й злагодженими, ляльководу слід ознайомитися з кількома нескладними порадами щодо вправного керування ними.

Лялька-підколінник, на перший погляд, здається малодіяльною, оскільки за її допомоги складно відтворити міміку та емоції персонажа вистави. Проте водночас цей вид театральної іграшки має одну вагомую перевагу перед такими самими «немімічними» театрами, як театр ляльок-рукавичок чи пальчиковим театр. Під час гри ляльками-підколінниками актор може зовсім не ховатися за ширму, оскільки вся увага глядача звернена на «підколінну» частину ноги ляльковода. Тому для передавання відповідної голосової інтонації ляльки актор може вільно здійснювати різні мімічні рухи своїм обличчям, не ховаючись за ширмою. Та слід врахувати один нюанс, який неабияк впливає на чіткість та дзвінкість голосу актора: голова ляльковода завжди опущена вниз, адже він постійно стежить за рухами своєї ляльки. З огляду на це актор має розмовляти дещо голосніше, ніж зазвичай.

Міміка та ГОЛОС ЛЯЛКИ

 Рухи ляльки

Ляльку-підколінник «оживляють» за допомогою рухів ноги у місці від коліна до стопи. Для того щоб лялька здавалася «живою» у той момент, коли вона про щось розповідає чи слухає когось, рухи ноги мають бути ледь-ледь помітними, але вони обов'язково мають бути присутні, аби глядач розумів, що персонаж вистави справжній, не іграшковий. Коли лялька розповідає з хвилюванням або біжить, тоді ляльководу слід активніше рухати ногою, час від часу відриваючи від підлоги п'ятку або й усю ступню. Лялька-підколінник може радіти — ляльковод стрибає, може заперечувати — похитує коліном з боку в бік, думати — «малювати» носочком на підлозі кола, любити і дружити — близько притулятися до іншої ляльки. Значною перевагою ляльки-підколінника є те, що її можна назвати справжньою танцювальною лялькою, адже за допомогою театру ляльок-підколінників можна передавати численні танцювальні рухи. Ляльки навіть можуть танцювати хоровод — для цього достатньо водити хоровод самим ляльководом.

 Керування кількома ляльками одночасно

Ляльковод може керувати однією лялькою. У такому разі друга його нога має бути одягнена у підколінник чорного чи білого кольорів, щоб не відволікати увагу глядачів від головного персонажа. Можна керувати двома ляльками одночасно. У цьому разі ляльки-актори мають вести постійний діалог або, якщо ляльковод хоче показати відсутність однієї з ляльок, то може її захвати за ширму чи просто поставити ногу за ногу.

Якщо ляльковод одночасно керує кількома ляльковими персонажами вистави, він має зняти підколінник з ноги, коли завершує гру одна лялька, і надягти іншу ляльку-підколінник. Однак такий спосіб керування ляльками найбільше підходить ляльководу-аніматору, завданням якого є розважити дітей. Адже дії його безпосередні, невимушені, а діти із задоволенням чекають на зміну персонажа. У разі, якщо здійснюється показ вистави, ліпше розподіляти ролі так, щоб кожен ляльковод керував окремою лялькою.

 Одяг ляльководів

Одяг актора, що діє із ляльками-підколінниками, найліпше обирати однотонний (сірих, вишневих, зелених чи білих відтінків), чорного кольору слід уникати. Якщо лялька-підколінник строката та яскрава, — найліпшим кольором для вбрання ляльководів буде сірий, якщо лялька-підколінник — це сірий вовк, ляльковод може одягнутися у біле. Головна умова — щоб забарвлення одягу ляльководів не було яскравішим за забарвлення персонажа, яким він керує. Театр ляльок-підколінників — це, мабуть, єдиний вид театру, де актори завжди мають грати босоніж, тож на підлозі обов'язково має бути килимок.

Цей вид театру **оригінальний і неповторний тим**, що ляльки-підколінники, на відміну від ляльок-рукавичок, маріонеток чи тростинних ляльок, можуть сідати в уявну машину і їхати у ній, можуть плисти у човні, зробленому із черевика, а ще, виходячи в зал, знайомитися із маленькими глядачами, наступаючи їм на ніжки. Фантазія і творчий підхід дадуть змогу створити і втілити на сцені надзвичайно цікаві сюжети за участю ляльок-підколінників, які викличуть у дошкільників незабутні емоції.

Інсценізація вірша Платона Воронька «Про Бичка та Їжачка» з використанням театру ляльок-підколінників

Дійові особи:

- Бичок
- Їжачок
- Голос за сценою

Декорації:

- зелений килимок із намальованою на ньому доріжкою

Голос за сценою:

По дорозі біг Бичок,
Бачить — лізе Їжачок.

На килимок вибігає лялька-Бичок (ляльковод біжить на місці) і повільно вилазить лялька-Їжачок (ляльковод повільно пересуває ноги).

Голос за сценою:

, Як лизне його Бичок.

Лялька-Бичок торкається ляльки-Їжачка.

Голос за сценою:

Поколовся — та в бочок.

Лялька-Бичок відстрибує від ляльки-Їжачка.

Голос за сценою:

Їжачок сміється.

Їжачок:

«То-то, не бери всього до рота!»

Лялька-Їжачок похитується, лялька-Бичок відвертається від Їжачка.

Казка про те, як Камінчик із кам'яним серцем знайшов свою маму Сценарій вистави театру ляльок-підколінників

Наталія СИРОТИЧ

Дійові особи:

- Камінчик
- Сонечко
- Вітер
- Скеля
- Річка

Камінчик:

Усім привіт! Я нині народився.
На світ чудовий вперше подивився.
Вночі великий Вітер підійнявся,
До скелі він добрався. І узявся
Об неї бити хвилями, стогнати,
Аби мене від неї відірвати!
І ось я тут — Камінчик мокрий, сірий,
До того ж після бурі геть безсилий.
Колись вершечком скелі був, крайцем,
А нині став маленьким Камінцем.

Сонечко:

Камінчику, ти мокрий і холодний,
Тебе зігріти слід мені сьогодні.
Дай трохи підсушу тебе, маленький,
О, ти, мабуть, шукаєш свою неньку?

Камінчик:

А хто це — ненька?
Друг, сестричка, братик?

Сонечко:

Її словами складно описати,
Бо в цілім світі скарбом над скарбами
Є ненька, мати, є матуся, мама...
Умію гріти я і світло посилаю,
Та світла більшого, ніж мама, я не знаю.

Камінчик:

Її, мабуть, у мене не було...

Продовження Додатка 2

Сонечко:

Без мами не з'являється ніхто!

Камінчик:

Так люблю із тобою спілкуватись,
Моєю мамою ти будеш зватись?

Сонечко:

Її тепло сильніш від мого світла.
Шукай її, шукай по всьому світу!

Камінчик:

Вітре, ти буваєш теплим і ніжним,
Може, ти моя мама? Відгукнися скоріше!

Вітер:

Уночі я лютував,
Все ламав, перевертав!
Допоміг тобі на світ з'явитись,
Та теплом не зможу поділитись.
Бо сильнішим над всіма вітрами
Є не я, а мужність й сила мами!
Шукай свою маму, ніжну і рідну,
Сильну, міцнішу усякого вітру.

Камінчик:

О Скеле, ти встояла проти вітрів,
В тобі завжди був мій затишний дім.
Ти сильна і схожа на мене... Скажи,
Моєю матусею, певно, є ти?

Скеля:

Так, сильна! І з Вітром боролася я,
Але уночі я себе берегла,
Про тебе забула, і ти втратив хату,
Не я твоя мама, матусенька, мати.
Про свою дитину ненька не забуде
Й берегти від лиха щохвилини буде.
Я захищаю від вітрів і граду,
Але лиш матір дасть усьому раду,
Лише матуся — захист найміцніший,
Тому шукай її, мов дар найбільший!

Камінчик:

А хто це співає так лагідно й мило,
Аж серденько в мене безмежно зраділо?
Виспіває ніжно так знову і знову...

Скеля:

Це трави співають свою колискову...
Своїм діточкам і вночі, й вечорами
Співають вони ніжні наспіви мами.
І в кожній мамі своя колискова,
У мене, у Сонця, у Вітру, в Діброви.
Твоя колискова є в мамі твоєї,
Шукай свою маму і прагни до неї!

Камінчик:

Що ж робити маю? Де шукати?
Маму, матінку, матусю, матір?
Неньку, ненечку, рідненьку неню?
І куди я маю йти за нею?

Камінчик (горго):

Ах, вона мені й не треба! Нащо мама?
Й сам я виросту, і сам щасливим стану!

Вітер:

Я за слова такі умить провчу тебе,
Щоб злагідніло серце кам'яне!

*Вітер «штовхає» Камінчик, дме на нього;
Камінчик втікає.*

Камінчик:

Ох, що ти робиш? Відпусти, благаю!
Бо проти тебе встоять сил не маю!

Вітер:

Тоді поклич сильнішу над вітрами,
І вмить врятуєшся від мене!

Камінчик:

Мамо!!!

*На сцену виходить Річка. Обіймає Камінчик,
накриває його своїми руками. Вітер відступає.
Камінчик розглядає Річку.*

Камінчик:

Ти щойно від Вітру мене вберегла...
А хто ти?

Річка:

Я мама, матуся твоя.

Камінчик:

Чому мені поруч з тобою так мило,
Так добре, безпечно й на серці щасливо?
Й під хвилями в тебе так дуже тепленько...
Чому так, скажи?

Річка:

Бо я — твоя ненька.

Камінчик:

Любуюсь тобою і не надивлюся!
Яка ж ти красива і рідна...

Річка (шепоче):

Матуся...

Камінчик:

Ой! Що з моїм серцем? Воно аж палає!
Воно вже... воно вже не кам'яне!
Скажи мені, мамо, що це означає?

Річка:

Що нині любов огорнула тебе.

Камінчик:

А я ще казав, що мені не потрібна
Мама, матуся, ненечка рідна...
Без твоєї любові не зміг би жити!
Як добре, як гарно уміти любити!

Річка:

Дитятко моє, мій Камінчику, синку,
Від ранку шукала тебе щохвилинки.
Шуміла, питала, плила, вирувала,
Шукала тебе, мій синочку, шукала!

Камінчик:

Як добре, що знайшлася ти!

Річка:

Рости, мій синочку, і світ цей люби!
Ляж, пригорнися, подрімай,
Спочинь від ночі нелегкої,
Матуся поруч, пам'ятай
І слухай ніжну колискову.

Вітер:

Тш-ш-ш... Не шумітиму,
Хай подрімає!
Хай мамина пісня його огортає!

Скеля:

Як гарно, що Річка мамою стала,
Й Камінчика сином своїм назвала!

Сонце:

Серце скам'яніле
Зм'якло й полюбило.
Мама, мати, матінка
Робить світ щасливим!

Унікальна методика навчання дітей розповідання від Алли Богущ та Наталії Гавриш

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для роботи з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку

РЕКОМЕНДОВАНО МІНІСТЕРСТВОМ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

28 сюжетних
картин
+ методичні
рекомендації

МЦФЕР-Україна
Освіта

Замовте вже сьогодні!

Докладніше в редакції:
0 (44) 586-56-06
peredplata@mcf.com.ua
www.pedrada.com.ua